

Motion 3: Stärkt kompetens och ansvar på sekretariatet i asyl- och migrationsfrågor

Motionär: Flykting- och migrationsgruppen, inklusive Amelie Bendz, Anita Grünbaum, David Gutierrez Arvidsson, Erik Andersson, Ian Jamieson, Jenny Skarland, Kerstin Olsson, Kjell-Åke Persson, Levani Mikeladze, Margareta Lundgren, Maria Pliakas, Michaela Steadson, Sven Olsson, Zaradesht Bekir, Åsa Berglund

Asylrätten är hotad i världen.

Vi ser med stor oro på inskränkningar som sker i Sverige och den hotade asylrätten.

Det finns inom Amnesty flera aktiva medlemmar i den nationella flykting-och migrationsgruppen, och däri ett antal som besöker Migrationsverkets förvar (i Gävle, Märsta, Mölndal och Åstorp) och skriver en rapport om situationen. Vi tar del av berättelser som är tydliga kränkningar av människors rättigheter. Vi träffar många föräldrar som skiljs från sina barn; mammor och pappor som tas till förvar för att de ska utvisas. Ingen hänsyn tas till barnens rättigheter och behov. Vi ser personer som ska skickas till bland annat Afghanistan, i strid med Amnestys uppfattning att i princip alla riskerar att utsättas för kränkningar av sina mänskliga rättigheter vid ett återsändande, även pojkar och män. Vi ser en hårdnande attityd kopplad till förvar och ett misstänkliggörande av både människor på flykt och av migranter.

Vi ser även med oro på samarbetet inom EU gällande stärkta gränser, externalisering och samarbete med tredje länder i syfte att hindra människor från att kunna söka asyl i Europa.

Bakgrund

Amnesty har en historik av ideellt engagemang och det vill vi ska fortgå för att det är kärnan i organisationen. Sekretariatet har precis avvecklat två tidigare resurser med kompetens inom området asyl och migration för att större del av insamlade medel ska gå till den internationella rörelsen. Med förståelse för behov av nedskärningar bedömer vi att det ändå behöver finnas juridisk och flyktingrättslig kompetens med tydligt avsatt tid och uttalat ansvar på sekretariatet för att bevaka asyl- och migrationsfrågan och vara länken mellan organisationen, myndigheter och politiken som styr landet. Vi välkomnar att svenska sektionen nu är stödmedlem i Asylrättscentrum men ser inte att det kan ersätta en kompetens som är Amnesty-relevant och med koppling till våra egna utredare och våra egna analyser.

Vi anser att arbetet med enskilda individer, vilket är och alltid har varit ett av fundamenten för Amnesty som organisation, måste ha en plats. Möjligheten att intervensera måste finnas, när våra egna utredningar och kunskapen från våra landexperter vittnar om risk för kränkningar av en persons mänskliga rättigheter vid ett återsändande.

Målsättning

Vi vill således att det som, när detta skrivs fortfarande står på vår hemsida, ånyo ska gälla:
Amnesty International arbetar för flyktingars och migranternas rättigheter genom insamling av information, riktade utredningsinsatser, kampanjer och påverkansarbete. Vi arbetar också med individer som riskerar att tvångsvis återsändas till ett land där de riskerar grava kränkningar av sina mänskliga rättigheter genom interventioner och riskbedömningar.

Vi är en specialiserad nationell grupp med god, såväl juridisk som annan, expertis inom området flykting och migration. I syfte att arbeta för ett upprätthållande av en rättssäker och respektfull flyktingrätt såväl i Sverige som i EU och övriga världen **behövs både vårt arbete och ett sammanhållande arbete från sekretariatet** för att vi ska kunna stärka varandra. Vi ser att den information vi får tillgång till på förvaren i vissa fall **måste tas om hand av någon som är mer än ideellt engagerad**. Vi möter också personer som är i behov av ytterligare stöd i sina asylärenden, till exempel fördjupad landinformation eller annat som Amnesty tidigare har kunnat utreda och i vissa fall bekräfta risk vid ett återsändande.

Genom en sådan helhetssyn där flykting- och migrationsgruppen, övriga Amnestymedlemmar och sekretariatet samarbetar kommer vi kunna uppnå de målsättningar Amnesty satt internationellt och nationellt för flykting- och migrationsområdet.

Vi föreslår årsmötet besluta

att det ska finnas uttalad juridisk och flyktingrättslig kompetens och ansvar med tydligt avsatt tid för att arbeta med frågorna på sekretariatet

att arbetet med flykting- och migration ska innefatta arbete i enskilda ärenden genom bland annat upprättande av yttrande till relevanta myndigheter i fall, där en enskild individ riskerar att tvångsvis återsändas till ett land, där det enligt för Amnesty tillgänglig information finns en risk för att hen utsätts för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter

att åsidosättande av bland andra Barnkonventionen ska lyftas i opinionsbildande syfte

att den nationella flykting- och migrationsgruppen konsulteras i framtagande av nya handlingsplaner och andra planeringsdokument för sektionen inom området.

Sektionsstyrelsens yttrande

Svenska Amnestys/Amnesty Internationals arbete till dags dato

Precis som motionärerna beskriver, så har Amnesty Sverige under lång tid arbetat engagerat för flyktingar och migranternas rättigheter. Detta arbete har innefattat både kampanjer och opinionsbildande arbete, såsom kampanjen "SOS Europa" som genomfördes under 2024 i samband med EU-valet. Arbetet har även innefattat stöd till individer och regelbundna besök på Migrationsverkets förvar. Genom ett väl utvecklat samarbete med Amnestyfonden har också asylsökande som riskerar utvisning och förföljelse haft möjlighet att söka pengar från Amnestyfonden för tortyrskadeutredningar och rättshjälp. Fram till slutet av 2024 så var två personer anställda på sekretariatet för att ansvara för Amnesty Sveriges stöd till individer i asyl- och migrationsprocessen och för att bevaka flykting- och migrationsfrågor i Sverige ur ett folkrättsligt perspektiv.

Under 2024 fattades beslut på internationell nivå om att förändra fördelningen av resurser inom Amnesty för att möjliggöra en mer jämlik global rörelse. Den förändrade fördelningsmodellen är en del av det större så kallade LUMEN-programmet som utvecklats på uppdrag av Amnestys internationella styrelse (IB, International Board) med målet att omforma och stärka Amnesty Internationals organisationsmodell för framtiden. Förslaget syftar vidare till att säkerställa att arbetet i mer utsatta länder och kontexter får bättre förutsättningar att bevaka mänskliga rättigheter, vilket Amnesty Sverige ser som väldigt positivt. I korthet innebär det att sektioner som Amnesty Sverige i framtiden kommer att bidra med mer resurser till det globala arbetet och att Amnesty Sverige därmed får ett större fokus än tidigare på att samla in pengar till det globala arbetet. 80 % av Amnesty Internationals samlade resurser kommer från de 13 största sektionerna, varav Amnesty Sverige är en. Fördelningsmodellen

och LUMEN-programmet presenterades och diskuterades på en workshop under svenska sektionens årsmöte 2024 där svenska sektionsstyrelsen förmedlade vikten av dessa förslag.

Som en konsekvens av detta genomförde Amnesty Sverige under 2024 neddragningar på sekretariatet. Nio tjänster drogs in, inklusive tjänsten som handläggare för individärenden och en tjänst som sakkunnig. Dessa neddragningar gjordes utifrån analysen att Amnesty Sverige ska prioriterar verksamhetsdelar, metoder och arbetssätt som ger sektionen bäst förutsättningar att påverka attityder, växa som rörelse och möjliggöra insamling.

Amnestys planer framöver

Amnesty Sverige kommer att fortsätta att bevaka flykting- och migrationsfrågor i Sverige ur ett folkrättsligt perspektiv, i syfte att påverka makthavare och beslutsfattare. Men det kommer inte längre att finnas en sakkunnig som arbetar dedikerat med migrations- och flyktingfrågor, utan de fyra sakkunniga som arbetar på sekretariatet kommer framöver att dela på ansvar för de fem sakområden som identifierats i Amnesty Sveriges verksamhetsstrategi 2022-2030, varav flykting- och migrationsfrågor är ett sådant område.¹ Sakkunniga kommer också att behöva avsätta mer tid än tidigare för att stödja det löpande insamlingsarbetet, för att möjliggöra att Amnesty Sverige samlar in de resurser som krävs på internationell nivå.

Amnesty Sverige kommer också fortsatt att ha nära kontakt med sakkunniga som arbetar på det internationella sekretariatet, som ju bl.a. bevakar flykting- och migrationsfrågor globalt och med fokus på de viktiga beslut som fattas inom EU-institutionerna och som påverkar svensk asylrätt.

Eftersom Amnesty Sverige kommer att bidra med mer resurser till det globala arbetet, blir det ideella engagemanget i den svenska sektionen allt viktigare. I sektionen finns 142 grupper som engagerar sig i olika sakfrågor, därav bland annat flykting- och migrationsfrågor. Sekretariatet kommer att fortsätta att bejaka och skapa förutsättningar för engagemang, men detta engagemang kommer i framtiden inte att kunna vara beroende av sakkunniga/juridisk expertis. Det innebär att aktivister i flykting- och migrationsfrågorna, likt andra grupper, i större utsträckning kommer att behöva förlita sig på material från Amnestys internationella sekretariat. I linje med vår aktiviststrategi och ambitionen om ökad gräsrotsaktivism kommer sektionens aktivister själva få möjlighet att vara delaktiga och bidra med sin sakfrågekompetens när sektionen utvecklar sina ställningstaganden.

Från och med 2025 har Amnesty Sverige även ingått stödmedlemskap i Asylrättscentrum, som erbjuder rådgivning och juridiskt stöd till människor i migrationsprocessen. Stödmedlemskapet ger Amnesty Sverige möjlighet att hänvisa individer i behov av råd och stöd till Asylrättscentrum, men kommer också att möjliggöra samarbete kring till exempel remisser och politisk påverkan inom Sverige mellan våra två organisationer.

Konsekvensanalys

Om förslaget bifalls, skulle det innebära att ett sakområde i Amnesty Sveriges verksamhetsstrategi 2022-2030 prioriteras framför fyra andra sakområden, givet att det inte är möjligt att utöka antalet anställda personer på Amnesty Sveriges sekretariat. Det beror i sin tur på de beslut som fattades 2024 av det internationella årsmötet, Global Assembly, som innebär att en större andel av insamlade medel i Sverige ska förmedlas till det globala arbetet.

¹ De fem sakområden som är prioriterade i Amnesty Sveriges verksamhetsstrategi 2022-2030 är följande: yttrande-, mötes och föreningsfrihet, rätten till abort och frihet från könsbaserat våld, migranter och flyktingars rättigheter, klimaträttvisa och samers rättigheter och rätten till hälsa och bostad.

En sådan prioritering av resurser skulle i sin tur begränsa möjligheten att bevaka andra sakfrågor och innebära minskat stöd till engagerade medlemmar inom övriga områden.

I en snabbföränderlig värld är det inte heller möjligt att i förväg låsa fast sekretariatets resurser kopplat till ett begränsat sakområde. Detta skulle innebära att Amnesty Sverige inte kan agera flexibelt om så krävs och att framtida omprioriteringar av resurser/fokus omöjliggörs.

De prioriteringar som gjorts i omorganisering på sekretariatet har identifierats utifrån en analys om hur Amnesty Sverige på bästa sätt kan samla in och bidra med pengar till vårt globala människorättsarbete. Omprövar vi denna strategi kan det självklart få konsekvenser för våra egna insamlingsmål och på längre sikt även möjligheterna att bidra till den ambition som uttrycks i LUMEN-programmet.

Styrelsens yrkande

Styrelsen instämmer i att det sker en rad inskränkningar av asylrätten och ser liksom motionärerna med oro på vilka konsekvenser det får för människor på flykt. För att kunna vara en kraftfull röst för människors rättigheter att söka skydd och för att kunna stödja individer som riskerar att utsättas för allvarliga kränkningar av sina mänskliga rättigheter, menar styrelsen att Amnesty Sverige behöver samarbeta i högre grad med andra civilsamhällesorganisationer, såsom Asylrättscentrum. Asylrättscentrum har unik och samlad expertis i migrations- och asylrättsfrågor, kan agera som offentligt biträde för enskilda individer (vilket Amnesty Sverige inte har möjlighet att göra) och har betydligt större kapacitet att agera för enskilda individer än vad Amnesty Sverige har.

Styrelsen anser att Amnesty International i grunden är en expert-, kampanj- och medlemsorganisation. Organisationen bevakar situationen för mänskliga rättigheter, påverkar makthavare, regeringar och stater och samlar människors kraft för att sätta press på de som kränker människors rättigheter. Amnesty Sverige har därutöver det viktiga uppdraget att samla in medel till den internationella rörelsen.

Arbetet innebär självklart att Amnesty återkommande utreder och dokumenterar situationen för mänskliga rättigheter inom utvalda sakområden. Däremot har Amnestysektioner inget uppdrag att bedriva löpande stöd- och rådgivningsverksamhet till individer, varken avseende flykting- och migrationsfrågor eller inom andra sakområden (tex avseende stöd till utsatta EU-medborgare, våldtäktsöverlevare, personers som utsätts för diskriminering eller dylikt). Detta framgår också av den omfattande översyn av sektionernas uppdrag och roll som genomfördes inom ramen för LUMEN-programmet under 2024.

Styrelsen menar att Amnesty Sveriges arbete styrs genom den verksamhetsstrategi 2022-2030 som antogs på årsmötet 2022. Verksamhetsstrategin tydliggör att flykting- och migrationsfrågor är en prioriterad fråga för Amnesty Sverige. I det arbetet kan Barnkonventionen komma att spela en viktig roll (jämför andra nationella och internationella åtaganden) och dialogen med engagerade medlemmar inom området, inklusive nationella flykting- och migrationsgruppen, kommer självklart att fortsätta.

De beslut om neddragningar som genomfördes på Amnesty Sveriges sekretariat under 2024 föregicks av omfattande diskussioner på styrelsenivå. Att riva upp dessa beslut, genom att besluta att "juridisk och flyktingsrättslig kompetens" och "arbetet i enskilda ärenden" prioriteras framför andra delar av Amnesty Sveriges uppdrag och den kompetens det kräver, vore enormt olyckligt. Det innebär också att årsmötet fattar beslut utan att ta hänsyn till Amnesty Sveriges samlade uppdrag, inklusive uppdraget att försörja den internationella rörelsen genom att samla in pengar, och uppdraget att stödja engagerade medlemmar i sektionen inom en rad olika sakområden.

Styrelsen avstyrker motionen.